

Geitekontrollen - eit godt styringsverktøy

Forfatter

Helga Kvamsås, Topp Team Fôring Geit TINE

Hege Gonsholt, Topp Team Fôring Geit TINE

Sammendrag

Driftsleiing på eit mjølkeproduksjonsbruk krev gode data å styre etter. Resultat frå geitekontrollen er det beste verktøyet for produksjonsstyring vi har. Dette bør vi utnytte aktivt.

Publisert

2017

Referanse

Sau og Geit Nr.2/2017

Utskriftsdato

27.04.2024 www.fag.nsg.no

Geitekontrollen - eit godt styringsverktøy

Driftsleiing på eit mjølkeproduksjonsbruk krev gode data å styre etter. Resultat frå geitekontrollen er det beste verktøyet for produksjonsstyring vi har. Dette bør vi utnytte aktivt.

Tekst: Helga Kvamsås, Topp Team Fôring Geit TINE

Foto: Hege Gonsholt, Topp Team Fôring Geit TINE

Besetningsdata og informasjon om enkeltdyr syner utviklinga i besetninga og er grunnlag for planlegging og kvalitetssikring. Geitekontrolldata kan ein kombinere med rekneskapsdata og bruke til økonomiske analyser gjennom Effektivitetskontrollen for Geit eller økonomisk planlegging ved oppsett av driftsplan. Mange nok og sikre registreringar er avgjerande for avlsarbeid og rådgjevingsarbeid.

80% tilslutning

I 2016 var 276 mjølkebruk tilslutta geitekontrollen (GK). 81,2% fekk godkjent årsoppgjer. Desse har oppfylt krav om minst fem kontrollar og tre uttak av mjølkeprøver. Mange produsenter gjennomfører meir enn fem kontrollar og

tar ut mjølkeprøver ved kvar veging for å fylge utviklinga tettare. Fleire kontrollar gir sikrare avdråttsberekingar og sikrare kvalitetsdata for enkeltgeiter. Beslutningsgrunnlaget for fôring, avlstiltak, utrangering og påsett er avhengig av den informasjonen du får gjennom geitekontrollen.

Grunnlag for riktig produksjonstilpassing

Årsrapporten gir deg viktige nøkkeltal for vurdering av økonomisk gunstig tilpassing av produksjonen. Dei fleste har kvotefylling som mål. Oppnådd mjølkepris er nøyaktig berekna for det enkelte bruk, men før å ha sikker bestemmelse av variable kostnader pr. liter mjølk, treng ein eigen EK geit-analyse. (*Effektivitetskontroll Geit*). Alternativt kan ein berekne «mjølk - før» av

manglande liter. Her må ein bruke gjennomsnittstal for kraftfôrpris og gjennomsnittspris for variable kostnader på grovfôret. Inntjeningspotensialet ved manglande kvotefylling vil då vere $Tal\ liter\ mjølk\ under\ kvote \times oppnådd\ mjølkepris\ - (minus)\ variable\ kostnadar$. Ved lite grovfôr vil ein måtte bruke kraftfôrpris på alt fôr som skal til for å fylle kvota. Ein må også vurdere om auka kvotefylling vil medføre auke i andre variable kostnader eller medføre auka faste kostnader.

Oppnådd mjølkepris er påverka av kvalitetstillegg - eller trekk og av eventuelle sesongtillegg. Kvalitetsbetalinga er bestemt av nivå på tørrstoff gjennom laktasjonen og av cellatall, frie fettsyrer og bakterienivå. Årsrapporten gir deg oversikt over nivå og utvikling frå år til år for desse parametera,

Høyt celletall? Sørg for hyppigare uttak av mjølkeprøver!

og gir deg grunnlag for å analysere kva som påverkar mjølkeprisen mest og ut frå dette planlegge tiltak som kan bidra til å betre resultatet.

Tørrstoffinnholdet er i stor grad påverka av fôring, men er også avhengig av at geitene har eit godt genetisk potensial for å produsere mykje tørrstoff hvis dei vert føra rett. I avlsmålet er tørrstoffinnhold tillagt stor vekt og avlsframgangen har vore betydeleg dei siste 10 åra. I den enkelte besetning gir *jamnlege mjøkeanalyser av enkeltgeiter* den sikraste informasjonen om mjøkeeigenskapane ein ynskjer å føre vidare.

Styring av mjøkekvalitet

Kontroll med celletal, frie fettsyrer og bakterienivå er avhengig av sikker informasjon om enkeltgeiter over tid. Uttak av mjølkeprøver ved kvar veging er den beste reiskapen ein har for å sikre kvalitet. At geiter med dårleg jurhelse kan gi høge bakterietal i samlemjølk, er kome tydeleg fram etter overgangen til den nye metoden for bakterietelling. Utfordringa er å finne risikogeitene tidleg nok. Hyppigare prøveuttak er eit svært viktig hjelpemiddel.

Be om Produksjonsplan Geit

Dagens landbrukspolitiske rammer, mellom anna kvoter og tilskotsordningar, gjer at avdråtten isolert sett ikkje er eit resultatmål som er eigna til å beskrive økonomien. Avdrått må ein sjå i samanheng med kvotestorleik, grovfôrressursar, kjeingstidspunkt, fjøsplass og arbeidsmengd. Om ein skal produsere kvota på mange dyr med moderat avdrått eller færre dyr med høg avdrått, er påverka av alle desse faktorane.

Stort avvik i mjølkemengde? Få sjekka mjølkemålaren!

Er ein i tvil om ein har rett produksjons-tilpassing og/eller har interesse av å vurdere alternative måtar å produsere kvota på, kan din rådgjevar i TINE bestille *Produksjonsplan Geit* til deg. Ein TINE økonomirådgjevar set i samarbeid med deg opp ulike alternativ for produksjonstilpassing og du får kalkyler som syner kva som er beste økonomiske tilpassing. Grunnlaget for berekningane krev gode og sikre produksjonsdata. Ein god geitekontroll gir deg slike data.

Sjekk at mjølkemålarane virker

Det er viktig å kontrollere tilhøvet mellom *levert mjølk pr. årsgeit* og *årsavdrått pr. årsgeit*. Leveringsprosenten, dvs. kor stor

« I 2017 må målet vere at alle medlemmer skal ha godkjent årsoppgjer!»

del av produsert mengde som vert levert meieri, vil på ulik måte ha betydning for produksjonsøkonomien. Mjølkemengde og tørrstoffinnhold er grunnlaget for fôring av geitene. Stort avvik mellom levert mengde pr. årsgeit og registrert produksjon pr. årsgeit i kontrollen, kan tyde på feil innvegning. Då bør ein få kontrollert kalibrering av mjølkemålarane. Feil veging gir feil data i avlsarbeidet og gir grunnlag for feil fôring og dårlegare fôrutbytte. Over 80% av variable kostnader i mjøkeproduksjonen refererer seg til fôring. Styring av fôringa er ein av hovudnøklane for god produksjonsøkonomi. Låg leveringsprosent kan også ha årsak i bruk av eigenmjølk til oppfôring av slaktekje.

Analysér fôringa

Avdråttsnivå og utvikling i avdrått heng sterkt saman med fôring. Er lågt avdråttsnivå årsak til låg kvotefylling, er det all grunn til å analysere fôringa. Avdråtts-registreringa gir deg informasjon om avdrått i dei ulike årsklassane. Førstelakta-sjonsgeitene mjølkar vanlegvis 75–80% av dei vaksne. Er produksjonen hos førstelaktasjonsgeitene vesentleg lågare enn dette, bør ein sjå på oppdrettsfôring og storleik på førstegangskjearane.

Er kraftfôrbruka riktig registrert?

For å få eit reelt bilde av kraftfôrbruka pr. 100 kg mjølk er det svært viktig at ein registrerer kraftfôrforbruket nøyaktig. Ein må registrere alle endringar i kraftfôrforbruk gjennom året. Dei fleste endrar kraftfôrnivå ved beiteslepp, ved innsett, ved avsining/ torrperiode og ved kjeing. Minst fire innrapporteringar er aktuelle i dei fleste buskapar for å få eit påliteleg uttrykk for kraftfôr pr. produsert eining mjølk.

Ved god kraftfôrstyring og nøyaktig registrering, vil kg kraftfôr pr. 100 kg mjølk vere eit påliteleg tal og kunne seie noko om fordeling mellom kraftfôr og grovfôr i den einskilde besetning og om utviklinga i kraftfôrforbruk i geitmjølkproduksjonen generelt.

Stor variasjonen i kraftfôrbruk

Innrapportert kraftfôrmengde i besetningar med avdrått frå 850 kg og oppover (20% over gjennomsnittet) er 34,9 kg kraftfôr pr. 100 kg mjølk. Besetningar med avdrått under 575 kg (20% under gjennomsnittet) ligg på 41 kg kraftfôr pr. 100 kg mjølk. Landsgjennomsnittet er 35,9. I gruppa med avdrått over 850 kg varierer kraftfôrbruka frå 24–43 kg og i gruppa med låg avdrått er variasjonen 23–53 kg. Forbruket av kraftfôr pr. 100 kg mjølk speilar avdrått, men også i stor grad andre faktorar som påverkar kva som er ein lønsam fôrrasjon. Arealtilgang,

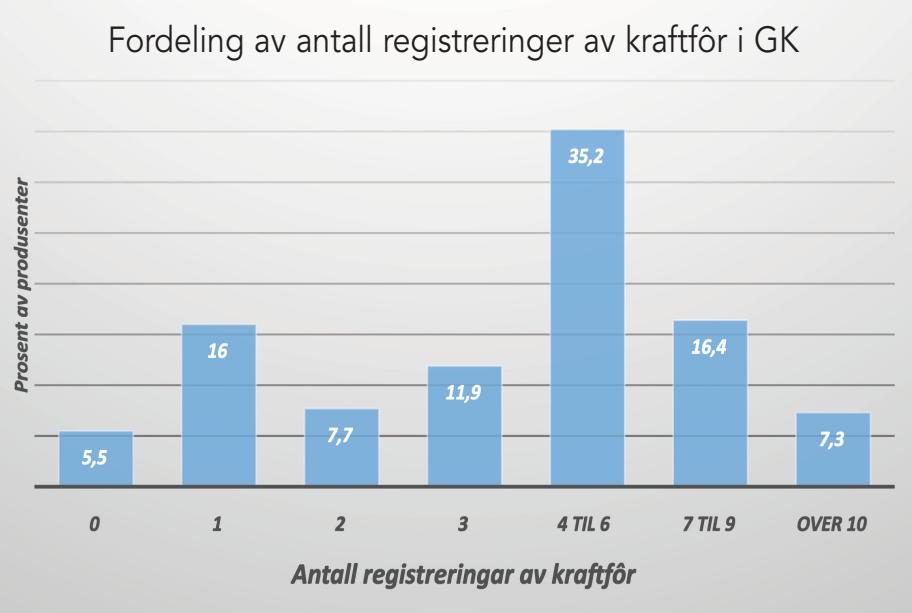

Fig 1. Om lag ein tredel av medlemene i GK har færre enn tre innrapporteringar av kraftfôr i løpet av laktasjonen. Ei påliteleg registrering krev minst fire.

tilhøve for grovfôrdyrking og rammeverk som omfattar tilskotsordningar og lønsamt dyretal er viktig. Beitetilgang, både tal beitedagar og utnytting av beite, påverkar totalt kraftfôrbruk. Talet for kraftfôr pr. 100 kg mjølk på beite i årsrapporten fra GK er eit utgangspunkt for å vurdere kraftfôrstrategien i beitetida.

Få betre kontroll på grovfôrkvalitet

Variasjonen syner at det er potensial for å produsere meir mjølk på mindre kraftfôr. Berre 30% av produsentane (80–90 stk.) tar ut grovfôrprøver kvart år. Mange har moglegheit er for riktigare kraftfôrbruk ved å skaffe seg kjennskap til grovfôrkvaliteten. God kraftfôrstyring, stor vekt på god grovfôrkvalitet, gode føringsrutinar og tilpassing av kraftfôr etter grovfôrkvalitet er særskilt viktig for utbytte av den totale fôrrasjonen.

Gode data inn

- gode data ut

Nøkkeltala og registreringane som er omtalt i denne artikkelen er berre ein del av informasjonen du får i geitekontrollen. I tillegg får du data for helse, fruktbarheit, avl,

jurvurdering og utrangeringsårsaker. Nyten du har av geitekontrollen er avhengig av gode og mange nok registreringar og at du aktivt nyttar deg av resultata i produksjonsstyringa. Skal ein vidareutvikle geitekontrollen og nye styringsverktøy basert på geitekontrolldata, er det avgjerande med god tilslutning, god oppfylging og god og sikker innrapportering av data.

Godt grovfôr åpnar for redusert kraftfôrbruk.